

Svensk professor knyts till WHO för att stävja illegal organhandel

»Läkare i väst medskyldiga till problemen«

Efter påtryckningar från flera utvecklingsländer har WHO beslutat utreda, och om möjligt försöka stävja den illegala handeln med mänskliga organ. Carl-Gustav Groth, professor emeritus i transplantationskirurgi vid Karolinska institutet, har knutits till WHO som expert för detta arbete.

I mitten av oktober träffades i Madrid läkare, myndighetsföreträdare och andra berörda från ett 40-tal länder, för att behandla frågan om illegal handel med organ. Mötet arrangerades av WHO. Inför mötet hade Carl-Gustav Groth, tidigare president i The Transplantation Society, och den amerikanske professorn i transplantationskirurgi Francis Delmonico utsetts till WHO:s expertgrupp i den här frågan.

– I västvärlden tror vi att illegal handel med mänskliga organ är udda företeelser. Därför har exempelvis The Transplantation Society bara uttryckt ståndpunkter som »organhandel är oacceptabelt«, och uteslutit medlemmar som sysslar med organhandel, säger Carl-Gustav Groth.

– Men vid mötet i Madrid fick vi skrämmande exempel på omfattningen och tillvägagångssätten, och nu är det hög tid att vi i väst verkligen reagerar och agerar.

Frågan är bara hur WHO ska agera. Lagstiftning som förbjuder handel med illegala organ finns sedan 1994 i Indien. Men med omkring 1 000 transplantationer per år av köpta organ är Indien och Pakistan en av de regioner på världskartan där organhandel är vanligast förekommande. Transplantationer med organ, främst njurar, från levande givare är tillåtna i Indien under förutsättning att givare och mottagare är släktingar eller nära vänner, och det får inte förekomma någon ekonomisk ersättning. Men undersökningar har visat att givarna främst är fattiga kvinnor från landsbygden som »ger bort« njurar och vanligen ersätts med motsvarande 4 000–5 000 kronor. Köpare kommer såväl från Indien som från Europa och arabländer.

Ett annat alternativ skulle kunna vara

statlig reglering av organhandel. Som det enda landet i världen har ett sådant system införts i Iran. Den som säljer en njure ersätts med motsvarande cirka 10 000 kronor från en statlig fond. Men en intervjuundersökning publicerad i *The Journal of Urology* (2001;166:1790-9) visade att 85 procent av givarna ångrade sig, bland annat på grund av att de upplevde att deras hälsa hade blivit så mycket sämre såväl fysiskt som psykiskt.

För många innebär donationen dessutom en försämrad ekonomi. I flera fall accepterade inte arbetsgivarna frånvaron på grund av konvalescensen, och organgivarna fick helt enkelt sparken.

Carl-Gustav Groth är ingen förespråkare av vare sig det iranska eller det indiska systemet.

– Det indiska systemet har visat sig

Vi som arbetar med transplantationer i väst håller den etiska flaggan högt, men på många håll i världen är denna flagga dragen i smutsen.

innehålla stora kryphål som gör illegal organhandel möjlig, och det iranska systemet innebär bara en halv lösning. Det är som då man legaliserar prostitutionen; det är inte ett sätt att komma tillrätta med problemet.

Samtidigt menar Carl-Gustav Groth att det i många delar av världen behövs levande givare av organ, för att det överhuvudtaget ska finnas några organ att tillgå.

– För att ta till vara organ från avlidna krävs en väl utvecklad och kostsam organisation med avancerad intensivvård, jourteam och liknande. Det tror jag skulle vara realistiskt att få till stånd i någon större omfattning i exempelvis Indien, säger Carl-Gustav Groth.

FOTO: JAN HÅKANSSON

Carl-Gustav Groth ska som expert hjälpa WHO att hitta vägar att stävja den illegala handeln med mänskliga organ. »Det här är ett problem som vi sopat under mattan alltför länge«, säger Carl Gustav Groth.

Ökad information och förbättrade gränskontroller kan vara andra möjligheter. Den gränsöverskridande handeln har även nått västvärlden; i exempelvis USA förekommer enligt organisationen Organs Watch vid University of California illegal organhandel med hjälp av Internet och speciella förmedlare stationerade i bland annat New York. Många av mottagarna kommer från Israel.

– Men för att komma åt den illegala handeln med organ krävs en rad åtgärder. En sådan är att kriminalisera handel och trafficking med organ, säger Carl-Gustav Groth.

– Problemet är naturligtvis att detta sker i det fördolda. Men mottagarna av köpta organ uppsöker dock vanligtvis sjukvården i sitt hemland efter ingreppet, och en möjlighet vore att kräva av de läkare som blir engagerade i eftervården att de anmäler dessa patienter till myndigheten i hemlandet.

Någon gång 2004 ska WHO ta ställning till om, och i så fall hur, organisationen bör agera ifråga om illegal organhandel. Carl-Gustav Groth ska även försöka lyfta upp frågan som en av huvudfrågorna då The Transplantation Society håller världskongress i Wien i september 2004.

– Vi som arbetar med transplantationer i väst håller den etiska flaggan högt, men på många håll i världen är denna flagga dragen i smutsen. Vi är medskyldiga till det, genom att vi har sopat problemet under mattan alltför länge, säger Carl-Gustav Groth.

Peter Örn

peter.orn@lakartidningen.se